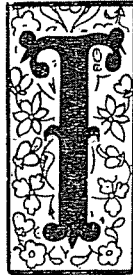

Maarif

Türk Üniversitesi Can Çekişirken (★)

PROF. DR. AHMED
E. UYSAL

Türk Milletini şer kuvvetlen en can damarından, en nazik organından, yani milletin beyni mesabesinde olan Üniversitesinden vurmışlar, ve onun can çekisini keyifle seyretmektedirler. Birkaç yıldan beri Türk Üniversitesinin kapısını çalmakta olan komünizm ve anarşi mikropları artık onun kapısını kırmış, içine oturmıştır. Mikropların istilâsına uğrayan hasta, yerlere serilmiş can çekismekte ve hekimler ellerini kollarını bağlamış, hastayı seyretmektedirler... Hastanın tansiyonu düşmekte, nabızı zayıflamakta ve koma hali devam ederken, ağzından anlaşılmasız sayıklamalar çıkmaktadır.

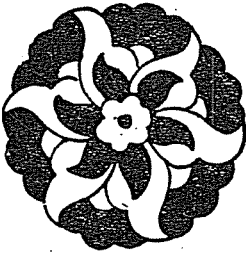
Türk Üniversitesinin 30 yıllık bir mensubu ve bu müesseseyi az çok içinden tanıyan biri olarak bazı gerçekleri anlatmayı kendime insanî ve millî bir vazife saymaktayım.

Üniversitemizi bugün kıvrandıran, onu felce uğratan bu hastalığın mikrobi, onun gövdesine 1960 yıllarında girmiş ve o zamandan beri zayıf bünyeyi tamamen istilâ ederek bugünkü ilerlemiş durum meydana gelmiştir. Tedavide geç kalınmakla beraber, isabetli bir teşhis ve enerjik bir tedavi hastayı ayağa kaldırabilir.

Teşhis : Komünizm ve anarşinin üniversitenin bünyesini istilâ ederek onu felce uğratması ve başka ihtilâtlara zemin hazırlaması.

Hastalığın tarihçesi (anamnez) : Bazı öğretim üyelerinin ve politikacıların gayretleri ile siyasetin ve onun peşinde çeşitli ideolojilerin Üniversiteye girmesi ve toleranstan mahrum bir ortam içinde birbiriyle çarpışması, ve 10 yıl kadar evvel sokaklara taşarak, açık bir isyan mahiyetini alması ve bu ihtilâle en hâd devresine ulaştıktan sonra, Üniversite hastalığının nisbi bir sükûn devresine girmesi ve eski hastalığın arasına paranoia, hallusinasyon, aşırı hassasiyet ve tahripkâr guursuz hareketlere tevessül gibi arazlar göstererek devam etmesi şeklinde hülâsa edilebilir. Hasta-

(★) 19. Haziran 1969 Tercüman

ya 27 Mayıs İhtilâlinde hemen sonra mahiyet ve maksadı hâlâ anlaşılamayan isabetsiz bir cerrahî müdahale (147 ler ameliyatı) de bulunulmuş, ve hasta 115 sayılı kanunla yeni bir rejime sokulmuş ise de, bunların tedavide gerçek bir faydası olmaduğ gibi, hastayı daha da zayıf düşürmüştür.

Tedavi Çareleri : Üniversitenin devamlı bir tedaviye tabi tutulması şarttır. Uzun ve zahmetli olacağı muhakkak olan bu tedavide ilk amaç, onu çalışamaz hale getiren ideoloji mikroplarını onun bünyesinden temizlemek ve sonra da onu daha iyi çalışabilecek bir duruma getirmek için beslemek olmalıdır.

Halkımızın da Üniversiteye karşı ilgisi pek azdır. Medenî memleketlerde üniversiteler imkânlarını yalnız devletten sağlayan birer devlet dairise gibi idare edilen bürokratik müesseseler değildir. Onların imkânlarının çoğu bizzat hizmet ettikleri toplum tarafından sağlanır. Hattâ dünyada bir çok üniversiteler tamamen halktan sağlanan bağışlar ve vakıflarla idare olunur. Bunların devletle en küçük bir ilgileri yoktur. Buna karşılık toplum ile bu üniversiteler arasında organik bir münasebet ve işbirliği vardır. Bir fabrika bir üniversiteye bir kimya laboratuvarı hibe ederken, başka bir müessese bir yüzme havuzu hediye eder; diğer bir müessese ise, herhangi bir konuda bir araştırma projesinin geliştirilmesini bölgesindeki üniversiteye havale eder ve gerekli ilmi araştırmaların yapılması için lüzumlu aracı, malzemeyi veya parayı üniversiteye verir. Böylece hem hayatta tatbikat, sahası olan bir araştırma yapılmış olur, hem de bu araştırmayı yapan öğretim üyeleri ile yardımcıları ve öğrenciler bilgi ve tecrübe kazanmış olurlar. İşte bu, üniversitenin hayatla ilgili bir fonksiyonu olduğuna güzel bir misaldir. Bizim üniversitelerimiz böyle bir fonksiyondan mahrumdurlar. Bizde bu çeşit işbirliği, değil özel teşebbüsle üniversite arasında bile henüz mevcut değildir.

Bizde Devletin, Üniversite ile hemen hiç bir münasebeti yoktur. Devlet, Üniversitenin fonksiyonunu henüz anlayamamış ve memleket hayatında ona gerçek yerini verememiştir. Bu, üniversitenin arzu edilen yönde gelişmemesinin başlıca sebebi. Üniversite, lisenin devamı olan bir yüksek öğretim müessesesi, sırf akademik bir kuruluş olarak görüldükçe, pasif kalmaya mahkumdur. Halbuki Üniversite bütün memleket kalkınmasında gerekli bilimsel potansiyelin ve bilgili insan gücünün yegâne kaynağı olmalıdır. Bilim, tecrübe, ihtisas Türkiye'de henüz gerçek değerini bulamamıştır.

Devletin yukarıda açıklamaya çalıştığım ilgisiz tutumu yanında, Üniversitenin de tabiatıyla birçok kusurları ve hatalı davranışları olmuştur. Bunlar kısaca şöyle özetlenebilir:

Kendi dar akademik çalışmalarına saplanmış bazı öğretim üyeleri, kendilerini özerklik akademik hürriyet gibi bahanelerle âdeta fildişi bir kuleye kapamışlar ve toplumdaki kendilerini tecrit etmişlerdir. Bunların bazıları kafasını kitap sayfalarından kaldırıp memleket meselesi üzerine eğilmek istemez. Araştırma sahaları memleket içinde bakır dururken, kalkıp araştırma için Avrupa'ya Amerika'ya giderler. Şahsî menfaatleri bahis konusu olunca, son derece büyük hassasiyet gösterdikleri halde üniversiteleri veya fakülteleri ile ilgili hususlarda genel olarak lâkayttırlar. Buyüzdün bağlı oldukları, geçimlerini sağladıkları bu müesseseler gelişemez. Öğretim üyelerinin çoğu sık sık harice gitmek imkânını bulduğu ve gittikleri yabancı memleketlerde üniversitecilik alanında bir çok yenilikler ve gelişmeler müşahade ettikleri halde, bunların kendi müesseselerinde de yapılmasını isteyenler yok denecek kadar azdır. Bu sebepten üniversitelerimiz şimdiye kadar kendiliklerinden en önemsiz değişiklikleri bile yapmakta çok yavaş ve isteksiz olduklarını göstermişlerdir. Önemli değişiklikler Üniversiteye hemen daima dışarıdan zorla kabul ettirilmiştir.

Bugün üniversitelerimizde, özellikle Ankara ve İstanbul Üniversitesi gibi iki ana üniversitemizde, yürürlükte bulunan Üniversiteler Kanununun ihtiyaçlara cevap vermemesinden, bir otorite zayıflığı ile birlikte, sorumluluk duygusu bakımından bir gevşeklik vardır. Rektörün hiç bir selâhiyeti olmadığı gibi, sadece bazı kanunî formaliteleri tamamlamak için ara sıra toplanan, özerk fakültelerin temsilcilerinden teşekkül eden Senato toplantılarına başkanlık etmekten başka bir fonksiyonu yoktur. 280 lira makam maaşı alan bu zat, fakültesindeki akademik görevleri yanında angarya mahiyetinde bu işi de iki yıl yürütür ve yarısı tatille geçen bu süre içinde, esas, konular ve dâvalara nüfuz edemediği şurasını savar. Fakülteler özerk olduğu için onların hiç bir işine karışmak yetkisi yoktur. Rektörün hiç bir otoritesi olmadığı için becerikli, üstün kabiliyetli, müstesna özelliklere sahip

bir şahıs olmasına da lüzum yoktur. Hattâ, silik, kişiliği olmayan, pasif bir adam olması, bu sistem içinde, bazan tercih olunur.

Bütün idarenin kurullara bırakılmış olduğu bu üniversitelerde, iki yıllık bir görev süresi için seçilen ve 200 lira kadar makam maaşı alan dekanlar da çoğu zaman becerikli, idare kabiliyetine sahip, enerjik kimseler arasından seçilmez. Aynı şey Yönetim Kurulları ile diğer kurullar için de söylenebilir. Bu sistem içinde bu kurullardan iş çıkmaz. En basit işler sürüncemede kalır. Bu sür'at ve değişme devrinde, sözde en son bilimsel gelişmeleri yakından takip ederek kendini onlara göre ayarlaması gereken bu müesseseler, 30 yıllık bir mazileri olduğu halde sırf şahısların menfaatlerinin zedelenmemesi endişesi ile, dünyanın en muhafazakâr ve muattal müesseseleri haline gelmişlerdir.

Üniversitelerimizin bu duruma düşmelerinin sebebi, memleket kalkınmasında bir rol oynayamadıkları için, kendi içlerine kapanmalarından, hattâ kapalı bir âlem haline gelmelerindedir. Bunun başlıca sorumlusu da, yukarıda işaret ettiğimiz gibi devletin ve halkın Üniversiteye gereken ilgiyi göstermemesidir. Üniversiteden büyük görevler beklediği kendisine hissettirildikçe, o kıpırdayacak, harekete geçecek ve kendini dinamik bir hayat görüşüne göre ayarlayacaktır. Onun içinde bulunduğu uyuşuk durum, ve nihayet küçük bir ideolojik epidemi karşısında yere serilmesinin sebepleri işte bunlardır. Liderleri, sorumlu organları, kurulları çalışsa idi, bu salgınları bertaraf edip canlılığını gösterirdi. Şimdi onun elinden tutup tedaviye almak gerekiyor. Özerklik aşısı ona memleket meselelerine karşı bir muafiyet kazandırmış, fakat ideoloji mikroplarının saldırılarına karşı da bünyesini zayıf bırakmıştır. Hastayı bu mikroplardan kurtardıktan sonra, ona yeni sorumluluklar yükleyerek, yeni bir çalışma rejimine sokmak lâzımdır. Onun devamlı ilacı devletten ve halktan yüksek dozda maddî manevî yardım, imkânlar ve ilgidir.

Ey Allah'im

Son nefeste besmeleyi
Nasip eyle ey ALLAHIM
Gönderirsen Azrail'i
Tez canı alsan, ALLAHIM.

İman Kur'andan ayırma
Doğru yolu ver daima
Hidayet et kullarına
Cenneti bulsun ALLAHIM.

Yolumuzu ışıktandır.
Kalplerimizi nurlandır
Senden yardım imandandır
Rahmetin dolsun ALLAHIM.

Hesap günü kolaylık ver
Her işlerde ferahlık ver
Kelime-i şahadetler
Yardımcı olsun ALLAHIM.

Kulun FUAT hep efkârlı
Nasıl geçelim sıratı
Ahrettteki Makamları
Müminler bulsun ALLAHIM.

Fuat ÖZDEN